

CRKVA SV. KATE I FRANJEVAČKI SAMOSTAN U NOVIGRADU OD OSNUTKA KRAJEM 14. DO UNIŠTENJA KRAJEM 16. STOLJEĆA

Ivna ANZULOVIĆ

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru
Zadar, Hrvatska

UDK: 726.7(497.5 Novigrad): 272-789.3“13/15“

DOI: <http://doi.org/10.21857/yl4okf7229>

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćeno: 14. lipnja 2017.

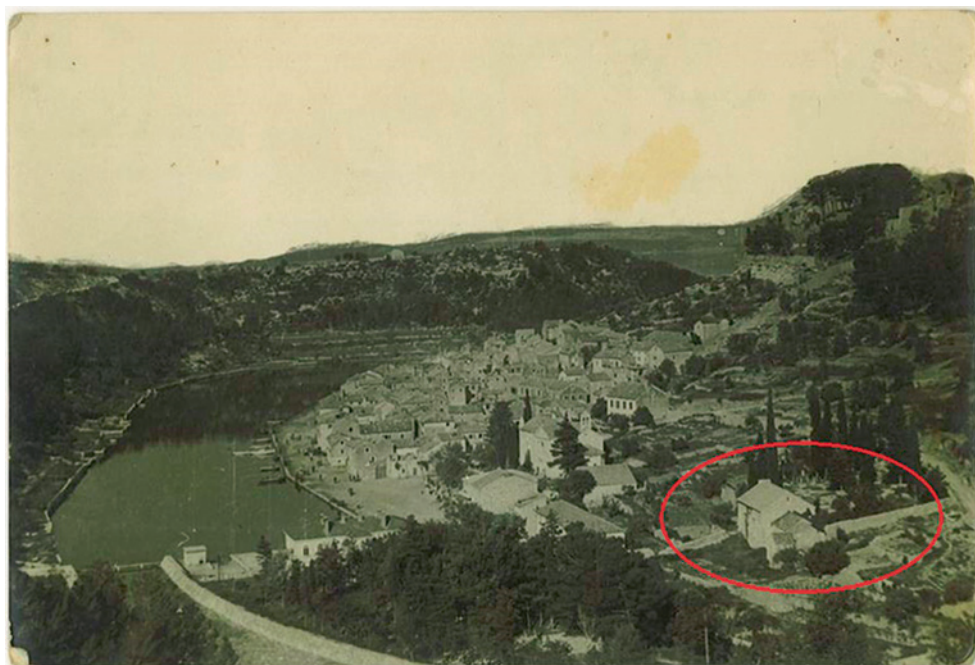
Crkva sv. Kate u Novigradu nalazi se jugoistočno od stare povijesne jezgre Novigrada smještene ispod utvrde i zaštićene zidinama. Crkvu i samostan izgradili su Krbavski knezovi braća Butko i Toma, u to vrijeme vlasnici Novigrada i njegova područja. Samostan je pripadao Bosanskoj vikariji, vjerojatno od njegova osnutka pa do 1467. g., a od tada do njegova napuštanja 1576. g. Dalmatinskoj vikariji. Od konca 14. st. crkva i samostan često se spominju u zadarskim bilježničkim spisima, osobito u oporukama zadarskog plemstva, koje pružaju vrijedne podatke za povijest crkve i samostana, kao i poznavanje stanovništva i života u Novigradu i njegovoj okolici.

Ključne riječi: Novigrad, crkva sv. Kate, franjevački samostan, Bosanska vikarija, krbavski knezovi, zadarsko plemstvo, stanovništvo Novigrada.

UVOD

Crkva sv. Kate u Novigradu nalazi se jugoistočno od stare povijesne jezgre smještene ispod novigradske utvrde. Prvotno je bila samostanska jer se od konca 14. st. i najvjerojatnije do 1576. g. uz nju nalazio franjevački samostan najprije Bosanske, pa zatim Dalmatinske vikarije. Crkva i samostan izgrađeni su na osami izvan zidina srednjovjekovnog novigradskog naselja smještenog ispod utvrde i zaštićenog zidinama, ali klimatski i zemljopisno gledano na veoma pogodnom položaju, na blagoj padini okrenutoj prema jugozapadu, zaštićenoj od sjevernih vjetrova, uz izvore voda, zaštićenu luku, uz put s kojim se ulazilo u mjesto kroz vrata na jugoistočnom zidu što se spušta od utvrde do mora. Nakon odlaska franjevac crkva sv. Kate postaje samo grobišna crkva župe Novigrad, čije se groblje donedavno nalazilo sa sjeveroistočne strane i ispred pročelja crkve (Sl. 1).¹

¹ O značenju ovog položaja i arheološkim ostacima od prapovijesti do srednjega vijeka, kao i o ostacima samostana više u: Ivna ANZULOVIĆ, Lovre LUČIĆ, Arheološka istraživanja kod crkve sv. Kate u Novigradu, *Novigrad nekad i sad*, Zadar, 2017., 180 – 215.



SLIKA 1. Novigrad i crkva sv. Kate s grobljem, jugoistočno od povijesne jezgre (pogled s juga)

OPIS CRKVE SV. KATE I OSTATAKA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA

Danas je sačuvana samo crkva sv. Kate koja je kroz stoljeća više puta obnovljena i pregrađivana, dok ostatci samostana nisu bili vidljivi sve do arheoloških istraživanja 2005. g.² Crkva sv. Kate je jednobrodna građevina čija ukupna dužina iznosi 21,40 m, a širina 9,50 m. Svetište danas čini starija crkvice s pravokutnom apsidom i sakristijom ukupnih dimenzija 10,20 x 6 m. Apsida je 4,70 m dužine te 3,70 m širine, dok sakristija koja nije organski spojena s apsidom iznosi 3,40 x 4,30 m. Dimenzije lađe starije crkvice iznose 7,40 x 6 m. Na stariju crkvicu dograđena je pravokutna lađa. Dimenzije same lađe iznose 11,90 x 9,50 m. Zidovi svetišta debljine su 90 cm, a lađe 70 cm. Jugozapadni zid sakristije također je debljine 70 cm. Svetište, apsida i sakristija presvođeni su poluvaljkastim svodom koji je izgrađen od kamena. Prema predaji, i lađa je bila presvođena, ali sedrom (u lokalnom govoru šupljim kamenom). Na jugozapadnom zidu lađe vidljivi su ostatci dvaju dugih, vjerojatno gotičkih prozora, čiji je gornji dio poništen prozorima u obliku polumjeseca prilikom

² I. ANZULović, L. LUČIĆ, Arheološka istraživanja kod crkve sv. Kate u Novigradu, 180 – 215.



adaptacije u vrijeme baroka, vjerojatno obnovom 1700. g.³ Na pročelju crkve s jedne i druge strane vrata bila su uzidana dva pluteja s pleternim ukrasom (9. st.), koji su 1970. g. odlukom Zavoda za zaštitu spomenika u Zadru skinuti i spremljeni u župnu kuću kako bi se zaštitili od daljnjeg propadanja, a danas su izloženi u zavičajnoj zbirci u Novigradu. Također je do 1921. g. u niši na zidu groblja prislonjenog uz pročelje crkve (sjeverni ugao) bio uzidan ulomak pluteja s konjanikom koji progoni jelena, u Novigradu smatran sv. Jurjom. U Novigradu se govorilo da je nestao za vrijeme prve talijanske okupacije, odnosno da su ga odnijeli Talijani, kada je zapravo bio skinut sa zida i slikan uz jedan od pluteja na pročelju. Ovaj ulomak nedavno je pronađen ugrađen u vilu Werner u Zagrebu.⁴ Spomenutim arheološkim istraživanjem s jugozapadne strane crkve, gdje su napravljene dvije sonde, utvrđeni su ostatci samostana. Uz zapadni ugao lađe otkriven je zid u dužini 4,80 m, debljine 70 cm, kao i zid paralelan s lađom udaljen od nje od 186 do 193 cm, debljine 60 cm i dužine 2,30 m, dok su u južnom dijelu vrta otkrivena dva zida koja se sijeku pod pravim kutom. Onaj koji ide u smjeru sjeveroistoka iskopan je u dužini 4,35 m, debljine 60,72 cm, a drugi koji ide u smjeru sjeverozapada sačuvan je u dužini 2,90 m, a debljine je 60 – 85 cm.

Crkva je prema Bianchiju obnovljena 1700. g. nakon rušenja u Ciparskom ratu, kada je bila srušena lađa crkve, ali je sačuvana apsida (kapela) jer je bila presvođena.⁵ Lađa je ponovno srušena u potresu i velikom prolomu oblaka 18. 10. 1891.⁶ Takvo stanje dočekalo je 1940. g. kada su mještani odlučili popraviti crkvu, a kako se planiralo urediti pločnik u crkvi, župnik Novigrada don Joso Bobić obratio se S. Gunjači, tada direktoru Muzeja hrvatskih starina u Kninu, kako bi se izvršila arheološka istraživanja u lađi crkve. S. Gunjača je zbog predromaničkih pluteja uzidanih na pročelju crkve očekivao da će naći ostatke neke starije crkve, međutim ovim istraživanjem utvrdio je samo recentne grobove iz 17. i 18. st. pa je zaključio da pluteji pripadaju nekoj drugoj obližnjoj crkvi.⁷

³ Carlo Federico BIANCHI, *Kršćanski Zadar*, II, Zadar, 2011., 264.

⁴ Igor BILOGRIVIĆ, Ulomak pluteja s prikazom lova na jelena iz Novigrada i ljetnikovac Werner u Zagrebu, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 38, Zagreb, 2011., 41 – 45.

⁵ C. F. BIANCHI *Kršćanski Zadar*, II, 288.

⁶ Prema pričanju Mihovila Anzulovića (1913. – 1998.), a što mu je prenio otac Frane (r. 1870.), krov sv. Kate srušen je na sv. Luku 18. 10. 1891. g. u potresu i velikom prolomu oblaka. Prema njegovu kazivanju, crkva je bila „svoltana šupljin kamenon iz Nina i bila oslikana s modrin nebon, misecon i zvizdan“.

⁷ Stjepan GUNJAČA, Kratak osvrt na prilike i rad muzeja u Kninu, *Starohrvatska prosvjeta*, 1, 1949., 291.



POVIJEST CRKVE I SAMOSTANA

Oslobođenjem kraljice Marije iz zatočeništva u Novigradu 1387. g. krbavski knezovi ponovno dolaze u posjed Novigrada i njegova područja. Butko Kurjaković očito je i sudjelovao u oslobađanju Marije i cijelo vrijeme bio uz nju jer isti dan kad je oslobođena, 4. lipnja 1387. g., ona u Docu izdaje ispravu zapečaćenu Butkovim pečatom jer nije imala svog pečata.⁸ Tom ispravom Marija šalje plemića Tomu Sovića iz Šibenika kao svog izaslanika u dalmatinske gradove. Marija je isti dan imenovala Butka svojim dvorskim županom (ofpalatinom), a njegova sinovca Karla nešto kasnije privremenim kapetanom i upraviteljem Dalmacije i Hrvatske.⁹ Butko je u političkim borbama koje su se vodile nakon smrti Ludovika ostao vjeran Mariji sve do njezine smrti (1395.), a nakon toga i Sigismundu te mu u borbi protiv Ladislava Napuljskog ostaje vjeran do kraja svog života (1401.), a koju će politiku nastaviti i njegov sinovac Karlo.

Prema Ljetopisu Pavla Pavlovića, Butko je ban Hrvatske i Dalmacije početkom 1394., pa Šišić zaključuje da je Butko postao banom poslije smrti Ivana kneza krčkoga (29. studenog 1393.) kojeg je Sigismund krajem 1392. imenovao banom hrvatsko-dalmatinsko-slavonskim, ali već 1. travnja 1394. banska stolica Hrvatske i Dalmacije je ispražnjena, dok je slavonskim banom postao Detrik Bubek.¹⁰

Dana 27. siječnja 1394. g. Butko, ban Hrvatske i Dalmacije, i Karlo Krbavski u svoje ime i u ime svoje braće sklapaju sporazum u kući zadarskih plemića Saladina s jednim dijelom zadarskog plemstva i prisežu nad svetim moćima da će podržavati vječno prijateljstvo i savez kojim će braniti kralja Sigismunda od svih neprijatelja. Od Zadrana tu su bili rektori Grgur *de Nassis*, Andrija *de Grisogonis* Juraj *de Rosa*, kao i šest plemića: Jakov Raduk, Krešo Nassis, Šimun *de Cuzilla*, Marino Ginano, Koža Benja i Pavao Pavlović.¹¹

U takvim povijesnim okolnostima u Novigradu i njegovu polju Docu u razdoblju od 1393. do 1398. g. dolazi do obnove vjerskog života i do izgradnje ili obnove crkve sv. Kate i izgradnje franjevačkog samostana, kao i obnove krovništva crkve sv. Martina u Docu.

⁸ Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije - Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, XVII, Listine godina 1386-1394., Zagreb, 1981., 69.

⁹ Ferdo Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350-1416.)*, Zagreb, 1902., 59.

¹⁰ Ferdo Šišić, Ljetopis Pavla Pavlovića patricija zadarskoga, *Viestnik kraljevsko hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*, 6, Zagreb, 1904., 18.

¹¹ F. Šišić, Ljetopis Pavla Pavlovića, 18; F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba*, 98.



Crkva sv. Kate gradi se ili obnavlja izvan novigradskog podgrađa oko 130 m jugoistočno na pogodnom položaju koji je bio naseljen u rimskom razdoblju, ali ne i u kasnom srednjem vijeku kada na tom položaju nalazimo samo novigradske vrtove i crkvu sv. Kate sa samostanom.¹²

Naime, u vrijeme izgradnje crkve i samostana pod utvrdom Novi ili Novigrad postoji i naselje (*suburbium*), premda o njemu, njegovoj veličini i stanovništvu u to vrijeme imamo malo podataka. Pisani podatci koje uglavnom nalazimo u bilježničkim spisima češći su od druge polovice 14. st., a osobito od 15. st., što ovdje treba napomenuti jer se smatra da prve stanovnike Novigrada nalazimo tek od konca 15. st., odnosno da su izgradnjom kaštela i crkve sv. Kate, kao i franjevačkog samostana, stvoreni uvjeti za nastanak *suburbiuma*.¹³ Svakako je stvaranje *suburbiuma* prvenstveno uvjetovano postojanjem utvrde, koja će privući i pojedine zanatlije i trgovce, ali ovaj položaj treba gledati i kao zaštićenu luku kroz koju se odvijala komunikacija prema njegovu zaleđu i Docu u kojem se nalazilo 26 ždrjebova zemlje u vlasništvu utvrde Novigrad.¹⁴ Dolac je ujedno i *suburbium* Novigrada (kako se to ponekad ističe u izvorima) i ne može se od njega odijeliti ili obrnuto, novigradski zaljev je izlazak Doca na more i prvotno dio Doca na kojem nastaje Novigrad, kako je to istaknuo i Gunjača.¹⁵

Kao stanovnik Novigrada, u jednom bilježničkom ugovoru iz 1391. g. kao svjedok, navodi se krojač majstor Dionizije iz pod Novoga.¹⁶ I arhiepiskop Butko svećenik Butko također je iz Novigrada, tj. Novog.¹⁷ On je izvršitelj oporuke svećenika Vukca pok. Hranca koji je kapelan sv. Petra od vitla u Zadru, a Vukčev rođak je Klapac iz Doca (*Clapaç de Dolaç*).¹⁸ Spomenutog Butka prvi puta u izvorima nalazimo 1383. g. kada kupuje jedan brevijar pisan hrvatskim jezikom od svećenika Jakova, kapelana ser Frane Zadulina, i Vlatka, krojača sina Karina stanovnika Zadra, i izvršitelja oporuke pok. svećenika Vuka (*Uolchi*) iz Papračana (selo novigradskog distrikta na sjeverozapadnom dijelu današnjeg

¹² I. ANZULOVIC, L. LUČIĆ, Arheološka istraživanja kod crkve sv. Kate u Novigradu, 182 – 186.

¹³ Roman JELIĆ, Novigradski distrikt, *Radovi Zavoda JAZU u Zadru*, 31, Zadar, 1989., 89, 90.

¹⁴ Stjepan ANTOLJAK, Zadarski katastik 15. stoljeća, *Starine*, 46, Zagreb, 1949., 394, rad je objavljen i u: Stjepan ANTOLJAK, *Hrvati u prošlosti, Izabrani radovi*, ur. Stijepo Obad, Split, 1992.

¹⁵ Stjepan GUNJAČA, Srednjovjekovni Dolac kod Novigrada, *Starohrvatska prosvjeta*, Zagreb, 1963., 19.

¹⁶ Hrvatski Državni arhiv Zadar, Spisi zadarskih bilježnika, dalje HR-DAZD-31-SZB, I. de Nodrogna, B. jedina, F. I, 6. III 1391. *presentibus magistro Dionisio sartore de Subnouo castro*.

¹⁷ HR-DAZD-31-SZB, I. de Nodrogna, B. jedina, F. I, 1391. *...presentibus Butcho de Nouo archipresbitero de Luca et Ratco Miletich de villa Tuçapi*. Selo Tučepi se nalazilo na dijelu Islama latinskog i pripadalo je novigradskom distriktu.

¹⁸ HR-DAZD-31-SZB, J. de Casulis, B. I, 3, 4. X. 1413. *Butco archipresbiter de Nouo et de litera Sclaua ...presbiteri Volcaç quondam Cranci*.



Kašića) kojemu je brevijar pripadao, a prodaji je nazočan kao svjedok Ljuban pok. Priboša iz Docca.¹⁹ Butko, Vukac, Hranac, Klapac, Ljuban – svi su povezani rodbinski i mjestom podrijetla, Novigradom, odnosno Docem, a tu je i Vuk iz susjednih Papračana koje su u vlasništvu Novigrada. S konca 14. i početka 15. st. u izvorima nalazimo Novigradačina, majstora za izradu vapnenica Jakova Rusmanića, koji se godine 1401., 1403. i 1411. spominje kao stanovnik Zadra te posluje s poznatim zadarskim graditeljem Nikolom Arbusjanićem, koji mu je kreditor te mu za posuđeni novac daje u zalag svoju vapnenicu.²⁰

Butko Krbavski preko zadarskog plemića Damjana Nasisa 27. listopada 1393. u Zadru sklapa sporazum s dva zidara koji trebaju za 120 dukata izgraditi crkvu posvećenu sv. Katarini u Novigradu (*sotto Castel Nouo*).²¹ Taj ugovor nalazio se u spisima zadarskog bilježnika Vannesa Bernardinova de Firma, ali u dijelu spisa koji je nestao, pa je do nas došao samo kratki regist u rukopisu Guerina Ferrantea koji ga je sastavio prema kasnije izgubljenom spomenutom bilježničkom spisu. C. F. Bianchi u svome djelu *Kršćanski Zadar*, u kojem ne donosi izvore, kaže da je crkva sv. Kate izgrađena 1393. g. po nalogu krbavskog kneza Butka Kurjakovića, pa pretpostavljamo da se upravo služio ovim izvorom (G. Ferranteom) i da ni njemu nije bio poznat izvorni spis bilježnika V. B. de Firma jer ni on ne donosi više pojedinosti o graditeljima, izgledu i veličini crkve koje su se zasigurno nalazile u izvornom ugovoru o izgradnji.²² Preko Bianchija je u literaturu ušla 1393. godina kao godina izgradnje crkve i ime Butka Kurjakovića kao naručitelja izgradnje. Međutim, ugovoreni rad koncem 1393. g. vjerojatno je bio završen 1394. g. Premda je Butko preko zadarskog plemića Damjana Nasisa ugovorio izgradnju crkve, možemo reći da su crkvu i samostan zajedno izgradili braća Toma i Butko, krbavski knezovi, a što se vidi iz isprave koja se čuva u arhivu samostana sv. Frane u Zadru (Sl. 2). Isprava je napisana na pergameni i izdana u Krbavi (Udbini) 31. 10. 1394. g. u kući krbavskog biskupa Nikole pokraj crkve

¹⁹ HR-DAZD-31-SZB, P. de Sercana, B. II, 21, 8. VI. 1383.

²⁰ Tomislav RAUKAR, *Zadar u XV. stoljeću*, Zagreb, 1977., 238; HR-DAZD-31-SZB, A. Rivignanao, B. III, F. VIII. 81', 2. III. 1401. ...*Jacobus Rusmanich magister calcarum de Nouigardo habitator Iadre*; SZB, A. Riuignano, B. III, F. VIII, str. 265', 1403. *Iacobus Russus Rusmanich de Novigrado magistro calcarum habitator Iadre*; Ivna ANZULović, Ninska plemićka obitelj Pritičević i njihova kuća u Novigradu, *Starohrvatska prosvjeta*, III, 36, Split, 2009., 411 – 418.

²¹ Nikola JAKŠIĆ, Gotički križ u Novigradu u sklopu zadarske produkcije s kraja 14. stoljeća, *Novigrad nekad i sad*, Zadar, 2016., 324; Znanstvena knjižnica Zadar, Zbirka rukopisa ms 461, Guerini Ferrante, Regesti dell' Archivio notariale. *Accordo del nobili signor Damiano de Nassi, e Vannes nodaro presente con due mureri per fabricar sotto Castel Nouo credo Nouigradi una chiesa sotto nome santa Catarina ordinata dal signor Conte Buttico de Cherbaui per ducati 120 d'oro, legnamine, ferramenta, calcina e sabion*.

²² C. F. BIANCHI, *Kršćanski Zadar*, II, 264.



SLIKA 2. Isprava splitskog nadbiskupa Andrije Benzona Gvalde (1389. – 1402.) izdana u Krbavi 31. 10. 1394. u biskupskom dvoru pokraj crkve sv. Jakova (Arhiv Franjevačkog samostana u Zadru, Pergamene, br. 84)

sv. Jakova,²³ kojom splitski nadbiskup Andrija daje vremenski oprost grijeha od sto dana svima koji u nedjelje i svetkovine, ponizno i s milostinjom, posjete crkvu sv. Katarine u Novigradu (*sub castro Novigradi*) u Ninskoj biskupiji, i to na molbu krbavskih knezova braće Tome i Butka Kurjakovića (*magnificorum et potentum dominorum comitum Tome et Butkonis Corbavie*).²⁴ U ispravi se kaže da je crkva nedavno ili na nov način sagrađena po spomenutoj gospodi knezovima Butku i

²³ I ovo je dokaz da se pokraj crkve sv. Jakova u Udbini nalazio biskupski dvor, a što su nam pokazala i arheološka istraživanja koja se od 2000. g. izvode na položaju Karija u Udbini, a s kojim su osim katedrale sv. Jakova otkriveni i graditeljski ostatci biskupova dvora prislonjeni uz dogradnje s južne strane crkve. U radu: Radomir JURIĆ, Kasno srednjovjekovni grob 195 iz sklopa katedrale sv. Jakova u Udbini, *Senjski zbornik*, 41, Senj, 2014, 111-10, autor donosi literaturu vezanu uz ovo istraživanje kao i problem položaja crkve i biskupova dvora.

²⁴ Donat FABIANICH, *Storia dei frati minori dei primordi della loro istituzione in Dalmazia e Bossina*, vol. I, Zadar, 1863., 429, 430; Arhiv samostana sv. Frane u Zadru, Pergamene, br. 84.



Tomi (*noviter constructam et haedificatam per supradictos dominos comites in diecesi Nonensi sub castro Novigradi*). Očito je crkvu nakon izgradnje trebalo opremiti pa su krbavski knezovi na ovaj način nastojali namaknuti sredstva za njezinu opremu i posvećenje. Iz toga vremena svakako je procesijski križ od srebrnog lima koji se i danas čuva u Novigradu i koji je vjerojatno izrađen upravo za ovu crkvu i njezino posvećenje jer se na njegovoj poledini nalazi prikaz svete Katarine.²⁵ Smatramo da je to križ koji se navodi u inventaru crkve sv. Kate iz 1729. g.²⁶

Svi sudionici sastavljanja ove isprave pristaše su Sigismunda koji je ujedno i zaštitnik Bosanske vikarije.²⁷ Pored krbavskih knezova tu je krbavski biskup Nikola Brislinov (Brislini filius, 1385. – 1401.) koji je kao pristaša Sigismunda bio imenovan njegovim savjetnikom te ga u toj funkciji nalazimo na raznim mjestima unutar hrvatskog i ugarskog kraljevstva.²⁸ Isto tako i splitski metropolita Andrija Benzi de Gvaldo pristaša je Sigismunda, koji nakon priznanja Ladislava Napuljskog za kralja i nakon što je protiv njega izbila pobuna u kojoj je bio i ranjen, napušta Split 1402. i odlazi na dvor kralja Sigismunda uz pomoć kojega se pokušao vratiti na splitsku nadbiskupsku stolicu.²⁹

Tri godine poslije izgradnje crkve sv. Kate u izvorima nalazimo i samostan Male braće sv. Kate u Novigradu. Naime, 1397. g. zadarski plemić Grgur Zadulin isplatio je 40 dukata poznatom zadarskom graditelju Grguru Bilšiću za rad na spomenutom samostanu (*in monastero fratrum minorum sancte Catarine de subnouigrado*), a koje mu je dao Pavao Karlović.³⁰ Pavao je sin Karla, tj. Butkov i Tomin sinovac.³¹ Ništa se ne kaže kakvi su to bili radovi, ne znamo je li Bilšić u potpunosti izgradio samostan ili je samo izveo neke radove na već postojećem samostanu. Prema plaći od 40 dukata možemo zaključiti da je samostan već postojao i da je to plaća za neki rad na samostanu ili dio plaće za neki veći rad, a to zaključujemo po tome što je 1398. g. za pokrivanje kamenim pločama crkve sv. Martina u Docu ugovorena

²⁵ N. JAKŠIĆ, Gotički križ u Novigradu u sklopu zadarske produkcije s kraja 14. stoljeća, 319 – 325.

²⁶ Arhiv Zadarske nadbiskupije (AZDN)-Ninska biskupija, Vizitacije, kutija 2, biskup, Andrija Balbi (1727.-1732.). *Yedan Krix srebrom oko darua* -----numero 1.

²⁷ Dominik MANDIĆ, *Franjevačka Bosna, Razvoj i uprava Bosanske vikarije i Provincije 1340.-1735.*, Hrvatski povijesni institut, Rim, 1968., 89.

²⁸ Mile BOGOVIĆ, Pomicanje sjedišta Krbavske biskupije od Mateja Marute do Šimuna Kožičića Benje (pregled povijesti krbavske ili Modruške biskupije), *Krbavska biskupija u srednjem vijeku*, Rijeka-Zagreb, 1988., 62 – 63.

²⁹ Slavko KOVAČIĆ, Benzi, Andrija (De Bentiis, De Goaldo, Gvaldo), *Hrvatski biografski leksikon*, 1983., digitalno izdanje, posjećeno 20. siječnja 2017., <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1756>

³⁰ Nada KLAIĆ, Ivo PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku, Prošlost Zadra*, II, Zadar, 1976., 510; HR-DAZD-31-SZB, P. Serčana, B. IV, sv. 66, 14, 14. V. 1397.

³¹ Vjekoslav KLAIĆ, Rodoslovlje knezova Krbavskih od plemena Gusić, *Rad JAZU*, knj. 34, Zagreb, 1898., 205 – 206.



plaća od 63 dukata sa zadarskim graditeljem Tomom pok. Ostoje.³² Zanimljivo da u isto vrijeme dolazi do izgradnje samostana u Novigradu i obnove crkve u Docu. Toma se obvezao da će sve potrebno dovesti Pod Novi, *sub castrum noum*, a Klapac Ivšić i Križan Tulepić iz Doca da će sve to dopremiti do crkve sv. Martina.

BOSANSKA VIKARIJA I NJEZINI SAMOSTANI NA ZADARSKOM PODRUČJU

Samostan sv. Kate u Novigradu, kao i onaj na Pašmanu, pripadao je Bosanskoj vikariji i kustodiji sv. Jerolima.³³ Kasnije se osniva i samostan na Ugljanu koji će također pripasti Bosanskoj vikariji.³⁴ Ovi samostani imali su dozvolu za prikupljanje milostinje i pomoći u Dalmaciji za franjevce u Bosni.³⁵ U oporukama zadarskog, ali i splitskog plemstva u Zadru ostavljaju se mnogi legati franjevcima Bosanske vikarije i njihovim samostanima, osobito onima u Pašmanu, Novigradu i Ugljanu. Može se zaključiti da je u Zadru postojala posebna briga za njihov smještaj i njihovo djelovanje, kao i to da su bosanski franjevci u Zadru imali veliku podršku u određenom krugu plemstva te da je postojala preporuka da se bosanski fratri pomažu putem oporuka.

Nije sigurno jesu li crkva sv. Kate i samostan od osnutka pripadali Bosanskoj vikariji jer se u spomenutim izvorima iz 1393., 1394. i 1397. g. Bosanska vikarija ne spominje, a za samostan se samo kaže da pripada franjevcima reda Male braće, što ne znači da nije pripadao Bosanskoj vikariji.³⁶ Također se to ne navodi ni 1400. g. kada doznajemo ime gvardijana samostana sv. Kate pod utvrdom Novi – fra Blaž.³⁷ U suvremenim izvorima samostan sv. Kate kao samostan Bosanske vikarije zasad prvi put nalazimo zabilježen 1419. g. kada se spominje ime gvardijana samostana male braće sv. Kate u Novigradu Bosanske vikarije, Ivana iz Španjolske (*de Hispania*).³⁸

³² N. KLAIĆ, I. PETRICIOLI, *Prošlost Zadra*, II, 513; HR-DAZD-31-SZB, P. Serčana, B. IV, sv. 67, str. 10, 11. VI. 1398. *de lignamine et planchis partis et conditionibus suprascriptus*.

³³ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 236 – 237.

³⁴ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 237; Emil HILJE, Utemeljenje franjevačkih samostana na zadarskim otocima, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 45, Zadar, 2003., 14 – 16.

³⁵ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 119, 236 – 237.

³⁶ Arhiv samostana sv. Frane u Zadru, Pergamene, br. 84; HR-DAZD-31-SZB, P. Serčana, B. IV, sv. 66, 14, 14. V. 1397.

³⁷ HR-DAZD-31-SZB, P. Serčana, B. I, F. II, 430, 27. IV. 1400.

³⁸ HR-DAZD-31-SZB, T. Prandino, B. II/II, 189²-190, 7. IV. 1419. *Religioso et honesto viro domino fratri Iohani de Hispania viceguardiano monasteri et fratrum sancte Catherine de Nouigrado ordinus minorum vicariatis Bossine*.



Papa Kalikst II. 1455. g. kaže da je Bosanska vikarija posjedovala dalmatinske samostane od njihova osnutka, a papa Pavao II. 1467. da ih posjeduje osamdeset i više godina, pa Mandić zaključuje da su ovi samostani osnovani oko 1387. g., za vrijeme bosanskog vikara fra Bartula Alvernskog.³⁹ Svakako je Bartul Alvernski najzaslužniji za osnivanje bosanskih samostana, on je bio vikar Bosanske vikarije u dva navrata, prvi puta od 1366. do 1375. g. i drugi puta od 1378. do 1408. g.⁴⁰ U Zadru ga prvi puta nalazimo 1380. g. kada ga zadarski plemić i kraljevski vitez Mafej Matafar u svojoj oporuci imenuje jednim od izvršitelja oporuke, kao i dvojicu braće Bosanske vikarije, a to su Damjan i Antun,⁴¹ što svakako ima veze s osnivanjem samostana na zadarskom području i pomoći koju Zadrani pružaju bosanskim franjevcima putem oporuka u kojima ostavljaju novac za njihove potrepštine i odjeću, a što ćemo vidjeti u daljnjem tekstu.

Uskoro dolazi do osnivanja samostana sv. Dujma na Pašmanu za fratre Bosanske vikarije koji su protjerani iz Bosne. Naime, 1389. g. Pelegrina Grizogono r. Saladin (ž. pok. Frane Bartulovog) uz odobrenje zadarskog Tajnog vijeća poklanja fratrima prognanima iz Bosne crkvu sv. Dujma (izgrađenu po želji sina Maura pok. Frane, čiju želju je 1384. izvršila njegova majka Pelegrina), kao i svoj posjed na Pašmanu kako bi se tamo smjestili i živjeli, a 1392. g. ponovno uz pristanak Tajnog vijeća Pelegrina određuje da se oko crkve podigne samostan za bosanske franjevce koji su tamo nastanjeni.⁴²

I prije izgradnje ovih samostana zadarsko plemstvo putem oporuka ostavlja bosanskim fratrima legate u novcu.⁴³ Tako 1391. g. Božo pok. Vida Zadulina ostavlja franjevcima u Bosni trideset malih libara, a iste godine Grgur Zadulin ostavlja vikaru i franjevcima iz Bosne sto dukata.⁴⁴ To je onaj isti Grgur Zadulin preko kojeg je 1397. g. Pavao Karlović isplatio G. Bilšiću 40 dukata za rad na

³⁹ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 236 – 237.

⁴⁰ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 65 – 69, 73 – 81.

⁴¹ HR-DAZD-31-SZB, P. Serčana, B. I, I/4, 111' - *fratrem Bartholeum vicarium ordinis fratrum minorum de Bossina siue fratrum Damianum seu fratrum Anthonium fratres dictis ordinis de Bossina*.

⁴² Emil HILJE, Osvrt na najraniju povijest crkve i samostana sv. Duje na Pašmanu, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 28 (15), Zadar, 1989., 135 – 139; Nikola JAKŠIĆ, Osnutak Franjevačkog samostana na Pašmanu 1392. g., *Prilozi za povijest umjetnosti u Dalmaciji, Prijatelj zbornik*, 32, Split, 1992., 351 – 356; Emil HILJE, Utemeljenje franjevačkih samostana na zadarskim otocima, 8, 9; E. HILJE, Spomenici srednjovjekovnog graditeljstva na Pašmanu, *Toponimija otoka Pašmana*, Zadar, 2006., 72 – 76.

⁴³ E. HILJE, Osvrt na najraniju povijest crkve i samostana sv. Duje na Pašmanu, 138.

⁴⁴ HR- DAZD-31-SZB, A. Rivigniano, B, V, F, III, 78, 20. VI. 1391. *Nadalin q. Viti de Zadulinis... dare uoluit et reliquit fratribi minoribi habitatibus in Bosna libram triginta paruorum*; HR-DAZD-31-SZB, A. Rivigniano B. V, F, III, 81', 30. IX. 1391., Grgur Zadulin *Item reliquit fratribi de Bosna ducatis centum auri ad vicari dicti fratribus de Bosna*.



samostanu u Novigradu. To nam je također dokaz da je postojala veza između krbavskih knezova i zadarskog plemstva koje je pomagalo bosanske franjevce, kao i to da je moguće da je novigradski samostan od osnutka pripadao Bosanskoj vikariji.

I među splitskim plemićima nastanjenima u Zadru ili splitskim plemkinjama udanima u Zadar postoji posebno izražena briga za bosanske fratre, što ćemo vidjeti iz nekoliko oporuka, i to članova rodova (ili njihovih rođaka) Petračić, *de Chuteis* i Papalić iz čijih će redova niknuti poznati splitski humanisti. Iz tih oporuka doznajemo i neke vrijedne podatke vezane za poznavanje Bosanske vikarije.

Splitski plemić ser Dujam pok. Kršula *de Chuteo*,⁴⁵ koji je šesnaest godina nastanjen u Zadru, piše oporuku 1399. g. iz koje se vidi posebna briga za bosanske fratre. Iz nje doznajemo da su bosanski fratri i dalje nastanjeni u Zadru i nakon izgradnje samostana na Pašmanu i Novigradu, a doznajemo i ime kustoda Krbave, fra Peregrina. Naime, on ostavlja 30 malih libara Stoji koja služi bosanskim fratrima nastanjenima u Zadru, fratrima Bosanske vikarije ostavlja 50 libara za odjeću i ostale potrepštine, dok posebno ostavlja 100 libara fra Peregrinu, kustodu Krbave.⁴⁶ Ovo nam je ujedno dokaz da već tada postoji Krbavska kustodija, kao dio Bosanske vikarije, premda njezino osnivanje Mandić stavlja dosta kasnije – 1448. g.⁴⁷

Margarita, žena Dujma *de Grisogniisa*, piše svoju oporuku 1391. te ostavlja 25 dukata bosanskim fratrima za izradu tkanine za njihove haljine (*tunicis*).⁴⁸ Ona je kći splitskog plemića Novaka Petračića (*de Petrachis*),⁴⁹ udana za sina Ivana Grizogona, kraljevskog viteza koji je obnašao dužnost splitskog kneza do konca 1368. g. Iz oporuke se vidi da je Margarita u srodstvu s Papalićima jer spominje svoju rodicu Slavu (*Slaue filie Mathei de Papallo de Spaletto sue consanguine*).

⁴⁵ Dujam pripada istoj staroj splitskoj patricijskoj obitelji kojoj i Marin Chuteis, a za kojeg se smatra da je napisao kroniku iz sredine 14. st. poznatu kao Tabula A Cutheis. *Hrvatska enciklopedija*, digitalno izdanje, s.v. Chuteis, posjećeno 28. siječnja 2017., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=13020>.

⁴⁶ HR-DAZD-31-SZB, A. Rivignano, B, V, F, II, test. br. 30, 17. I. 1398. *Primo quidem reliquit fratribus vicarie de Bosna libras quinquagintas soldorum paruorum eiusdem dandas in uestibus, et aliis rebus necessariis eisdem per ipsius testatoris commissarios andictos pro anima sua.. Item reliquit domino fratri Peregrino custodi Corbauie pro ipsius persone usu libras centum soldorum paruorum pro anima sua.*

⁴⁷ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 241, 242.

⁴⁸ HR-DAZD-31-SZB, V. B. de Firmo, B. II, F. 2, br. 5, 30. VI. 1391. *...Nobilis domina Margarita vxor nobilis viri ser Dumii Iohannis militis de Grisogonis de Iadre ...Item reliquid fratribus de Bosna viginti quinque librarum de...pro emendo pannum pro tunicis pro anima sua.*

⁴⁹ Petračić (Petrachis, Petrache), plemićka obitelj iz Splita, *Hrvatska enciklopedija*, digitalno izdanje, s.v. Petračić, posjećeno 30. siječnja 2017., <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=47906>



Njezin muž Dujam piše oporuku 1400. g.⁵⁰ Dujam u oporuci traži da se fratrima u Bosni dadu 92 dukata koje je u oporuci ostavio njegov otac Ivan, kao i 50 dukata Bosanskoj vikariji koje je ostavila njegova baba po majci Kolica. On sam ostavlja bosanskim fratrima 100 dukata za svoju dušu i 25 dukata za dušu svog brata Andrije te traži da se u samostanu sv. Duje na Pašmanu, koji je dala izgraditi Pelegrina Grizogono, za njegovu dušu priredi gozba svake godine osmog dana mjeseca listopada. Zanimljivo da je u obitelj Grizogono bila udana još jedna žena iz obitelji Petračić, a to je Lukrecija koja se udala za Bartula Grizogona i koja također u svojoj oporuci iz 1454. g. posebno dariva bosanske fratre, o čemu više u daljnjem tekstu.⁵¹

Bilo je pokušaja da se samostani Bosanske vikarije u Dalmaciji odcijepi od Bosanske vikarije. Tako je 1448. g. generalni vikar fra Jakov Primadizzi predložio papi Eugenu IV. da se ovi samostani odcijepi i priključe Dalmatinskoj vikariji. Međutim, ovi samostani imali su veliku ulogu za opstanak bosanskih samostana, stoga papinski legat u bosanskom kraljevstvu i hvarski biskup Toma Tomašić 1451. g. piše generalnom vikaru fra Ivanu Kapistranu i preporučuje da se bosanske samostane ne dijeli od dalmatinskih jer bosanski misionari neće moći živjeti bez pomoći iz Dalmacije.⁵² Ipak je 1467. g. na skupu u Mantovi došlo do podjele tako što su samostani u Dalmaciji (na Ugljanu, Pašmanu i u Novigradu) priključeni Dalmatinskoj vikariji, a bosanski franjevci zauzvrat su dobili samostane na Krku i na Trsatu.⁵³ Na to su nakon pada Bosne u osmanlijske ruke utjecali Mlečani i Dubrovačka Republika kako ne bi došli u sukob s Osmanlijama.⁵⁴

⁵⁰ HR-DAZD-31-SZB, A. de Rivignano, B. V, F. 3, 121-122'; *Ser Duymus filius condam domini Ioohanis militis de Grisogonis nobilis civis Iadre...* . *Primo quid reliquid vicarie de Bosna ducatos nonaginta duos auri et libras tres et seldos duodecim ...Item reliquid supradicte vicarie de Bosna libras quinquaginta paruorum legatis pro quondam dominam Coličam auiam maternam ipsius testatoris...* *Item reliquit dari fratribus de Bosna ducatos centum auri pro anima eius repartore ducatos viginti quinque auri pro anima dicti quondam ser Andree fratris sui...* *Item reliquit dare et fieri omni annis in perpetuo unum bançonum in monasteri sancti Duymi de Pischimano districtus Iadre ordinis fratrum minorum octavo die mensis octobris pro anima sua. Item uoluit celebrarum missas sancti Gregorii per unum fratrum dicti monasteri sancti Duymi de Pischimano pro anima sua;* Stjepan ANTOLJAK, „Artium et medicinae doctor“ Federici Grisogono njegova obitelj i javno djelovanje u Zadru, *Zbornik radova o Federiku Grizogonu*, Zadar, 1974., 30; Branka GRBAVAC, Zadarski plemići kao kraljevski vitezovi u doba Ludovika I. Anžuvina, *Acta Histriae*, 16, 2008., 103, 105.

⁵¹ HR-DAZD-31-SZB, N. Benedicti, B. II, F. I/10, 1454. *Testament domine Lucretie relicte quondam ser Bartholomei de Grisogonis. ...Item reliquid ser Marino de Petrachis suo fratris totum et quiqued habere de bonis maternis cum hac conditione quod ipse debeat et teneatur dispensere pro missas celebrandis in dictis monasterii sancti Francisci, sancti Hieronimi, sancti Doymi et sancte Catherine ducatos centum et octoginta auri, et hoc pro anima sui patris et sue matris et sui fratris.*

⁵² D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 118 – 119.

⁵³ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 131 – 132.

⁵⁴ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 129 – 130.



SAMOSTAN SV. KATE U NOVIGRADU U OPORUKAMA I OSTALIM IZVORIMA

Od 1400. g. crkva sv. Kate i samostan češće se spominju u izvorima, osobito u oporukama zadarskog plemstva, ali i osoba nižeg društvenog položaja i materijalnog stanja. Iz ovih izvora doznajemo i za imena pojedine braće (fratar), gvardijana samostana sv. Kate, kao i kustoda i vikara Bosanske vikarije te ministara provincije. U samom početku to su uglavnom Španjolci i Englezi, ali ima i domaćih ljudi. Neki su nam već od ranije poznati iz raznih svjetskih i naših povijesti napisanih o franjevcima, osobito vikari, ali ih ovdje nalazimo vezano uz djelovanje samostana sv. Kate u Novigradu. Njihova imena često nalazimo zabilježena kada izvršitelji oporuka predaju novčana sredstva gvardijanima i vicegvardijanima ili pojedinim fratrima ovog samostana, kao i vikarima Bosanske vikarije, a koja su ostavljena putem oporuka samostanu sv. Kate ili bosanskim fratrima. Također nam pružaju podatke o stanovništvu Novigrada i njegova distrikta, kao i podatke o pokapanjima unutar crkve sv. Kate.

Kao što smo gore naveli, 1400. g. doznajemo ime gvardijana samostana sv. Kate pod utvrdom Novi, a to je fra Blaž kojeg svećenik Ratko Pritičević, poslužitelj crkve sv. Mihovila u Trnovu (srednjovjekovno selo na području Smilčića), imenuje jednim od izvršitelja svoje oporuke.⁵⁵ Ostali izvršitelji oporuke vezani su uz određene službe u Novigradu, krbavske knezove Kurjakoviće i bližu okolicu u kojoj su se nalazili njihovi posjedi. Tu je Gojtan, podknežin kneza Butka Kurjakovića,⁵⁶ kao i Ivan Mušetić *de Zerinaç* i Gerard, sin Pavla *de Zarniçe* (Krneze). Ivan je možda i od roda Čerinaca koji su posjede imali u Docu na Čerinščini (vjerojatno na području Pećarevaca u Docu) i u selu Čerinci koje se nalazilo na sjeverozapadnom dijelu Smilčića i jugoistočnom dijelu Kašića. Stoga možemo zaključiti da i fra Blaž nije stranac, štoviše da i on potječe iz ovog kraja.

Godine 1419. gore spomenutom Ivanu iz Španjolske (*de Ispania*), podgvardijanu samostana Male braće sv. Kate u Novigradu Bosanske vikarije, zadarski plemić ser Gabrijel Nozdronja predaje dobra u vrijednosti od 1200 malih libara koja su pripadala Andriji Merdešiću iz Karina, a koja je dobio preko Andrijiine udovice Dobre. Nozdronja je taj dio posjeda dobio presudom na

⁵⁵ I. ANZULović, Ninska plemićka obitelj Pritičević i njihova kuća u Novigradu, 406; HR-DAZD-31-SZB, P. Serçana, B. I, F. II, 430, 27. IV. 1400. ...*fratrum Blaxium quardiano in Sancta Catarina sub Nouum castrum et vice comiti comitis Butchi Goytan et Ivan Mussetich de Zerinaç et Gerardum de Zarniçe. filium Pauli et istis comisaris supra dicto.*

⁵⁶ Podknežin (*vicecomites*) krbavskih knezova mogao je predsjedati i zastupati krbavske knezove na sudbenom stolu u Krbavi. Vjekoslav KLAİĆ, *Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća*, knj. III, Zagreb, 1974., 27.



sudu u Podgrađu 1417. g. u prijeporu s Merdešićevim rođacima koji su se tome protivili jer su sebe smatrali nasljednicima tih dobara.⁵⁷ Zadarska plemkinja Katarina, udovica Maura Grizogona, kao izvršiteljica njegove oporuke 7. 4. 1419. g. daje 40 dukata spomenutom fra Ivanu iz Španjolske kako bi posjetio Sveti grob u Jeruzalemu za dušu njezina muža Maura.⁵⁸ Izgleda da taj cijeli iznos nije bio isplaćen, pa 13. 4. iste godine fra Nikola iz reda Male braće Bosanske vikarije u nazočnosti ser Tome *de Petriča* zadarskog plemića, i zastupnika fra Mateja *de Anglia*, vikara Bosanske vikarije, prima preostalih deset dukata od spomenute Katarine i Andrije *de Grisogonisa*, izvršitelja oporuke pok. ser Maura.⁵⁹ Fra Matej Englez bio je vikar Bosanske vikarije puna tri trogodišta, od 1411. do 1420. g.⁶⁰

Često oporučitelji ostavljaju novac zajedno samostanima sv. Kate u Novigradu, sv. Dujma na Pašmanu i sv. Jerolima na Ugljanu, a za uzvrat traže da se fratri mole Bogu za njihove duše. Od zadarskog plemstva uglavnom su to i dalje Grizogoni i njihova grana Bartulačići, zatim Detrešići, Nozdronje, Benje, *Nassisi* (Našići) i Jurjevići. Među njima je i gore spomenuta zadarska plemkinja Lukrecija, udovica Bartula *de Grisogonisa*, rođena *de Petrachis* (Petračić).⁶¹ Iz njezine oporuke zaključujemo da je ona bila baka poznatog zadarskog liječnika, matematičara, kozmografa i astrologa Federika Grizogona. Naime, poznato nam je rodoslovlje Federika Grizogona, kao i mnogi podatci o pojedinim članovima ove zadarske plemićke obitelji i njihove grane Bartulačić, ali ne i ime i podrijetlo žene Bartolomeja, Federikova djeda.⁶² Lukrecija leži bolesna te najprije traži da

⁵⁷ HR-DAZD-31-SZB, T. Prandino, B. II/II, 189'-190, 7. IV. 1419. *Religioso et honesto viro domino fratri Iohani de Ispania viceguardiano monasteri et fratrum sancte Catherine de Nouigrado ordinis minorum vicariatis Bossine.*

⁵⁸ HR-DAZD-31-SZB, T. Prandino, B. II/II, 198', 30. IV. 1419. *Dominus frater Iohanes de Ispania ordinum minorum vicariatis Bossine. ...Domina Catherina relicta condam ser Mauri de Grisogonis et comissaria ipsius ducatis XL auri pro quibus promisit visitare Sanctum Sepulcrum in Ierusalem pro anima ipsius condam ser Mauri.*

⁵⁹ HR-DAZD-31-SZB, T. Prandino, B. II/II, 13. XII. 1419., 262. *Religiosus vir dominus fra Nicolai ordini minorum vicariatis Bossine cum presentia consensu et volutis ser Thome de Petričo nobilis ciuis Iadre procuratoris domini fratres Mathias de Anglia vicarii Bossine fuit contentis et confessis.*

⁶⁰ D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna*, 84, 85, 151.

⁶¹ HR-DAZD-31-SZB, N. Benedicti, B. II, F. I/10, 3. VI. 1454. - *Testament domine Lucretie relicte quondam ser Bartholomei de Grisogonis. ...Item reliquid ser Marino de Petrachis suo fratris totum et quiqued habere de bonis maternis cum hac conditione quod ipse debeat et teneatur dispensere pro missas celebrandis in dictis monasterii sancti Francisci, sancti Hieronimi, sancti Doymi et sancte Catherine ducatos centum et octoginta auri, et hoc pro anima sui patris et sue matris et sui fratris.* S. ANTOLJAK pretpostavlja da je Bartolomej Frederikov djed te navodi da Bartolomej 1469. g. nije više živ, ali iz ove oporuke možemo zaključiti da on nije bio živ ni 1454. g. kada Lukrecija piše oporuku. S. ANTOLJAK, „Artium et medicinae doctor“ Federici Grisogono, 44.

⁶² S. ANTOLJAK, „Artium et medicine doctor“ Federik Grisogono, 53; *Hrvatski biografski leksikon*, s.v. Grisogono, posjećeno 30 siječnja 2017., <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7822>



se tri godine nakon njezine smrti drže mise u samostanima sv. Frane u Zadru, sv. Jerolima na Ugljanu, sv. Dujma na Pašmanu i sv. Katarine u Novigradu (*de castro Nouigradi*) koje od njezinih dobara trebaju plaćati izvršitelji oporuke, a to su njezini sinovi Antun, Frederik i Frane. Zatim traži od svog brata ser Marina *de Petrachisa* da od dobara njihove majke podijeli 180 zlatnih dukata gore spomenutim franjevačkim samostanima, a posebno ostavlja 50 zlatnih dukata za gradnju samostana sv. Duje na Pašmanu te traži da se tri godine govore mise u tim samostanima za njezinu dušu i duše njezinih roditelja i braće. To je veći iznos nego onaj što ga ostavlja kćerima Markiti (Marketi) i Mandalini za njihove dote, a koji je iznosio 100 dukata. Međutim, mjesec dana kasnije njezin brat Marin Petračić koji također živi u Zadru i zbog bolesti piše oporuku traži da se nakon njegove smrti godinu dana svaki dan za njegovu dušu drže mise u bilo kojoj od ovih crkva: sv. Frani u Zadru, sv. Jerolimu u Ugljanu, sv. Dujmu na Pašmanu ili sv. Katarini u Novigradu.⁶³ Iz oporuke također doznajemo da mu se otac zvao Frane, a majka Prija (*Pria*) te da je imao kćeri Lauru i Lukreciju, sina Franu i ženu Katarinu koja je u drugom stanju.

Godine 1454. Pasina, udovica ser Nikole Kršave, ostavlja po 40 libara samostanima sv. Križa pred Zadrom, sv. Jerolima na Ugljanu, sv. Dujma na Pašmanu, sv. Katarine u Novigradu i sv. Marije na Poljudu u Splitu, i to za mise koje će se izreći u tim samostanima.⁶⁴ Iz oporuke se vidi da Pasina potječe iz splitske obitelji *de Chuchule* pa otuda njezina povezanost sa samostanom na Poljudu.

Sačuvane su i dvije oporuke zadarske plemkinje Peruče Detrešić (*Detrico*, *Tetrico*), kćeri Ludovika Detrešića, jedna iz 1462. g. i druga iz 1465. g. U jednoj i drugoj ona ostavlja po deset dukata samostanima u Novigradu, Pašmanu i Ugljanu, ali u oporuci iz 1465. g. ostavlja čak 1000 dukata neka se podijele na tri jednaka dijela fratrima sv. Kate u Novigradu (*Fratribi Sancte Cataharine de Castro Nouo*), sv. Jerolima na Ugljanu i sv. Dujma na Pašmanu. Za uzvrat traži da se u ovim samostanima moli za njezinu dušu i duše svih

⁶³ HR-DAZD-31-SZB, Nicolaus Benedicti, B, IIF, I/1, 6, 5. VII. 1454. -*Id circo ser Marinus condam ser Francisci de Petrachis nobilis Spalatensis...Item voluit et ordinavit celebrari facere omni die vnus missas usque ad vnum annum in qualibet infrascriptorum ecclesiarum videlicet in ecclesia sancti Francisci de Iadra, in ecclesia sancti hieronimi de Iglano, in ecclesie Doymi de pismano, et in ecclesia sancte Catherine de Castro nouo per fratres dictorum locorum pro anima sua.*

⁶⁴ HR-DAZD-31-SZB, I. Calcina, B. VIII, 91, 31. III. 1454. -*Id circo nobilis domina Pasina relicta quondam ser Nicolai de Crisauis nobilis Iadrensis... Item reliquit fratribi sancti Ieronimi de Vglijano libra quinquaginta paruorum. Item reliquit fratribi sancte Catarine de Nouigradi libra quinquaginta paruorum. Item reliquit fratribi sancte Marie de palude districtus spatatensis libra quinquaginta paruorum.*



njezinih pokojnih.⁶⁵ I Aližeta, kći Kolana Matafara i udovica Ivana *Gallela* 1483. g. ostavlja novac za 40 grgurevskih misa koje će se izreći u samostanima sv. Frane u Zadru, sv. Jerolima na Ugljanu, sv. Dujma na Pašmanu i sv. Katarine u Novigradu.⁶⁶ Postoji i oporuka izvjesne ženske osobe čije ime nije sačuvano, ali jest njezina muža ser Dujma i kćeri Kolice i Klare te sinova Jakova i Jurja, zaključujemo da se vjerojatno radi o nekoj plemićkoj obitelji, možda Grisogono u kojoj je ime Dujam bilo često nakon Dujma, sina Ivana Grisogona, kraljevskog viteza i splitskog kneza.⁶⁷ Ona ostavlja kuću, u kojoj stanuje Grgurica iz Senja, neka se iznajmi te prvu godinu dobiveni novac neka se dade za popravak samostana sv. Jerolima na Ugljanu, drugu godinu neka se jedna polovica dade za popravak samostana sv. Kate u Novigradu, a druga polovica za popravak samostana sv. Dujma na Pašmanu.⁶⁸

Godine 1459. karinski franjevci izvješćuju svoje nadležne da je preminula Elizabeta, udovica bana Nikole (*Domina quondam Elisabetha, quondam Nicoali bani uxor, pro dote nostre Ecclesie*) koja je ostavila zemlju crkvi što je sagrađio njezin muž. Između ostalog spominje i jednu livadu veličine četiri jugera uz Veliku cestu u selu Kašiću za 70 misa koje su izrekli franjevci samostana sv. Katarine u Novigradu (*unum pratium in vico Cassich quatuor iugerum penes viam magistram pro septuaginta sacris a patribus S. Catharinoe Podnovi*

⁶⁵ HR-DAZD-31-SZB, N. Benedicti, B. II/II, 10/5, 1462.; B. II/I, sv. 6, 7. VI. 1465. – *Item reliquit fratribus sancti Hieronimi de Vglano ducatos decem auri pro anima sua. Item reliquit fratribus Sancti Doymi de Pismano ducatos decem auri ut oret Deum pro anima sua et suorum. Item reliquit fratribus sancte Catherine de castro Nouo: Ducatos decem auri ut orent Deum pro anima sua et suorum; 1465. g.: Item reliquit fratribus sancti Hieronimi de Vglano ducati decem auri. Item reliquit fratribus sancte Catherine de castro Nouo ducatos decem auri. Item reliquit fratribus sancti Doymi de Pismano ducatis decem auri, ut orent omnes prefati fratres Deum pro ipsius testatricis et suorum defunctorum. ...Anos viginti post mortem ipsius testatricis tunc voluit quod totum residuum dictorum mille ducatorum diuidatur in tres partes pro equali portionem fratribus in loco Sancti Hieronimi de Vglano, Sancte Catherine de castro Nouo et Sancti Doymi de Pismano.*

⁶⁶ HR-DAZD-31-SZB, I. Calcina, B. VIII, 1483. – *Item voluit et ordinavit celebrari XL missas sancti Gregorii pro anima sua in monasteriis infrascriptis videlicet Sancti Francisci de Iadra, Sancti Ieronimi de insula Vgliani, Sancti Doimi de insula Pismani et Sancte Catarine de Nouigradi.*

⁶⁷ S. ANTOLJAK, „Artium et medicinae doctor“ Federici Grisogono njegova obitelj, 30; E. HILJE, Osvrt na najraniju povijest crkve i samostana sv. Duje na Pašmanu, 137; N. JAKŠIĆ, Osnutak Franjevačkog samostana na Pašmanu 1392. g., 354.

⁶⁸ HR-DAZD-31-SZB, F. Grisinus, (1454-1495.), B. III, op. br. 80. bez datuma – *Item voluit et ordinavit quod post mortem suam afflictus domus in qua ad presens habitat Gregoriza de Segna: illis primi anni debeat dispensari pro dictos suos commissarios in reparationem monasteri Sancti Ieronimi de Vgliano: pro ut eis uidebatur et afflictus secundum anni dicte domus post eius mortem debeat dispensari pro medietate in reparationem sancte Catarine sub castro Nouo (istakla I. A.): et pro alia medietatis in reparationem monasteri Sancti Doimi de Pismano, pro anima sua et suorum.*



habitum).⁶⁹ Tko su bili Elizabeta i ban Nikola dosad u povijesnoj znanosti nije točno utvrđeno.⁷⁰

Od ostalih koji nisu plemići, a ostavljaju crkvi i samostanu sv. Kate legat, nalazimo 1465. g. bojadisara tkanina majstora Ivana *Sperlina* pok. Nikole Radušića, građanina i stanovnika Zadra, koji ostavlja 20 malih libara maloju braći u Novigradu.⁷¹ Draga, udovica zlatara Vitula iz Zadra, 1485. g. ostavlja pet libara fratrima sv. Kate u Novigradu, kao i fratrima samostana sv. Dujma na Pašmanu, dok fratrima samostana sv. Jerolima na Ugljanu ostavlja deset libara s tim da mole Boga za njezinu dušu.⁷²

Godine 1505. Marko Rašković iz sela Blačana u novigradskom distriktu (danas polje na području naselja Paljov i k. o. Novigrad) prodaje vinograd veličine tri gonjaja na zemlji posedarskih knezova Tomi Vantačiću, također iz Blačana, za cijenu od 8 dukata od čega jedan dukat ostavlja samostanu sv. Kate s time da fratri mole Boga za njegovu dušu.⁷³ Godine 1527. g. Martin Cvitić pok Jurja iz sela Miljače (selo koje se nalazilo na sjeveroistočnom dijelu današnjeg Zemunika), nastanjen u vrtu franjevac trećoredaca sv. Ivana izvan zadarskoga *suburbiuma*, ostavlja crkvi sv. Kate jedan *starić* ulja, kao i crkvi sv. Jakova u Zemuniku.⁷⁴

Iz oporuke ser Jerolima *de Milana*, priora hospitalia sv. Martina u predgrađu Zadra, iz 1523. g. doznajemo da je posjedovao u Novigradu tri kuće, od kojih je dvije iznajmio stratiotima (plaćenim konjanicima) koji se nalaze u Novigradu. Jednu od tih kućica, onu koja je iznad (*supra* – sjeveroistočno) i u blizini njegove stambene kuće, oporučno ostavlja franjevcima sv. Kate u Novigradu, a od

⁶⁹ D. FABIANICH, *Storia dei frati minori dei primordi della loro istituzione in Dalmazia e Bossina*, vol. II, Zadar, 313, 314.

⁷⁰ Josip Ante SOLDI, *Franjevački samostan u Karinu*, *Kačić*, VI, 1974., 8, 9.

⁷¹ HR-DAZD-31-SZB, N. Benedicti, B. II, F. I/10, 56-56', 11. VII. 1465. - *Id circo magister Iohanes Spertina tintor filiu condam ser Nicolai Raduscich ciuis et habitator Iadre Item reliquid fratribus minoribi de castro Nouo libra viginti paruorum pro anima sua. Item reliquid fratribi Sancti Doymi de Pismano libra viginti paruorum pro anima sua et suorum. Item reliquid fratribi sancti Iheronimi de Vgliano libra viginti denari paruorum pro anima sua et suorum.*

⁷² HR-DAZD-31-SZB, F. Grisinus B. III, sv. 5, br. 29, 18. VII. 1485. - *Item reliquit fratribi sancti Ieronimi de Ugliano: libras decem paruorum ut reneauerit oravit deum pro anima sua: Item reliquit fratribi sancte Doimii de Passimano, libras quinquam paruorum pro anima sua: item reliquit fratribi Sancte Caterine de Nouo gradi: libras quinquem paruorum pro anima sua.*

⁷³ HR-DAZD-31-SZB, I. F. Rajmundus, B. jedina, sv. 2, 35' 1505. - *Marcus Rascouich de Blachianetereno et fundo Nobili de Possidaria.*

⁷⁴ HR-DAZD-31-SZB, S. Corenich, B. II, 1527. 16/5, br. 57/1. - *Martinus Cuitic quondam Juray de villa Migliachia existe in horto venerabili fratrum heremite tercium ordinum Sancti Ioannis extra suburbium Iadre. ... Item reliquit ecclesie sante Catharine Nouigradi vnum starichum olei pro anima sua. Item reliquit ecclesie Sancti Iacobi dicti loci Xemenici vnus starichium olei pro anima sua.*



ostalih dviju najam koji dobiva od stratiota. Svećeniku Petru Škariću, kapelanu novigradskog *suburbiuma*, ostavlja tri dukata.⁷⁵

Matija Rupinović pok. Grgura iz Novigrada 1509. g. odlazi u vojsku u Italiju i zbog mogućnosti pogibije piše oporuku.⁷⁶ Vjerojatno odlazi u rat koji se u ovo vrijeme vodio između Mletačke Republike i tzv. Cambraiske lige nastale 1508. kojoj su pripadali papa Julije II., francuski kralj Luj XII. i car Maksimilijan.⁷⁷ Rat je započeo 1. travnja, a vidimo da Matija piše oporuku 10. travnja. Matija u oporuci ostavlja mnoge legate za svoju dušu, ali njegova briga u prvom je redu kome ostaviti posjed, tj. koga imenovati nasljednikom svog imanja. Kako ima sina Antuna, koji je još dijete, i ženu Margaritu koja je u drugom stanju donosi nekoliko mogućnosti nasljeđivanja. Za nasljednika postavlja sina Antuna kada dođe u zakonitu dob, zatim kaže ako mu žena rodi muško dijete ono također nasljeđuje jednak dio kao i Antun. U slučaju da Antun umre bez zakonitog nasljednika, a Margarita rodi kćer i ako ona nadživi brata Antuna, tada kćeri pored njezine dote, koja joj jedino po običajnom pravu pripada, ostavlja polovicu posjeda, a drugu polovicu ostavlja samostanu sv. Kate u Novigradu s tim da fratri mole Boga za dušu njegova oca Grgura, kao i za njegovu. U tom slučaju tu polovicu dobara treba prodati, a novac koji se dobije ide za izgradnju spomenutog samostana. Matija ima i vanbračnog sina Grgura (*filio naturali*) koji ne može biti nasljednik, pa mu ostavlja jedan gonjaj vinograda s maslinama u okolici Zadra. Glavnina njegovih posjeda nalazila se u selima novigradskog distrikta Draginići i Slimčići na području današnjih Gornjih Biljana.⁷⁸ Možda je njegov otac Grgur i pokopan u crkvi sv. Kate, međutim Matija traži ako umre u Zadru, da ga pokopaju pokraj crkve sv. Krševana u Zadru.

⁷⁵ HR-DAZD-31-SZB, M. A. Sonzonius, B. jedina, F. VI, br. op. 25, 14. VIII. 1523. – *honesto vir ser Hieronimo de Milano prior hospitalis sancti Martini in suburbio Iadre...Item reliquit fratribus Sancte Chatherine ordinis Sancti Francisci de Nouigradi vnam ipsius testatoris domiculam posita in dictum suburbio Nouigradis videlicet illam que est supra et propinquion domicilio siue habitatoris ipsius testatoris positi in dicto suburbio pro anima sua. Item reliquit eisdem fratribus Sancte Chatherine domus et singulas pensiones siue affectus duarum domicularum ipsius testatoris et tertie domicule.*

⁷⁶ HR-DAZD-31-SZB, I. F. Raymundus, B. jedina, F. III, br. op. 33. 10. IV. 1509. – *Mathias quondam Gregori Rupinovich de Novigradi iturus in Italiam in exercitum... possessionis seu usufructu que sunt in confinibus Draganichi et Slimcichi Monasterii Sancte Caterine de Novigradi vt orem Deum pro anima ipsi Gregori patris ... Et residuum detur sit monasterii Sancte Catharine de Nouigradu ut oret Deum pro anima quondam Gregorii patris sui et dicti testatoris que bona vendant et conuerent in fabricam dicti Monasterii.*

⁷⁷ Vjekoslav KLAJČ, *Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća*, knj. IV, Zagreb, 1973., 281 – 292; Tomislav RAUKAR, Ivo PETRICIOLI, Franjo ŠVELEC, Šime PERIČIĆ, *Zadar pod mletačkom upravom, Prošlost Zadra*, III, Zadar, 1987., 178.

⁷⁸ Ivna ANZULović, Područje sela Korlata u prošlosti, *Zadarska smotra*, 1-3, Zadar, 1996., 254 – 251.



Bilo je onih koji su tražili da ih se pokopa u crkvi sv. Kate, a gdje su neki imali i obiteljske grobnice. Oni pripadaju bogatijem sloju novigradskog stanovništva, neki pripadaju nižem plemstvu, neki su vlasnici vlastitih zemljišta, neki su zabilježeni i s titulom *ser* koja je uobičajena kod plemstva, ali i bogatijih zanatlija i trgovaca. Nižem plemstvu novigradskog distrikta pripada i novigradski sudac i feudatar Cvitan Katić od roda Stupića.⁷⁹ Njegovu oporuku 1494. g. napisao je hrvatskim jezikom i glagoljicom Novigradanin i svećenik glagoljaš Radovan, župnik Doca.⁸⁰ On ostavlja novac za 40 misa koje će se izreći u sv. Katarini, a za uzvrat traži da ga pokopaju u habitu te za popravak sv. Katarine ostavlja 1 dukat (*pušćam najprija u Svetu Katarinu 40 mis, i da me postave u habitu. Pušćam u zid svete Katarine dukat jedan*). Upravo su imućnije osobe koje su ostavljale legate crkvi i samostanima ponekad tražile da ih pokopaju u habitu, tj. pokornički, pa i to može biti razlog nedostatku nakita i dijelova odjeće u grobovima, a ne pokazatelj slabijeg imućnijeg stanja ili takvog običaja.⁸¹ Njegov sin Pavao spominje se u izvorima kao plemić iz Novigrada od roda Stupića.⁸² Drugi sin Petar 1527. g. zabilježen je kao knez u izvoru pisanim hrvatskim jezikom i glagoljicom (*knez Petar s pod Novoga grada*) na saslušanju u Posedarju koje se vodilo zbog pada Obrovca u osmanlijske ruke, a za što je bio okrivljen Jurko Posedarski od roda Gusića u čiju je obranu stao i svjedočio i Petar, kao i ostali Novigradani – Petar Matasović i *gospodin Andrija Bradić z Novoga grada*.⁸³ Bradići su staro novigradsko prezime i danas ih ima u Novigradu, dok Petar Matasović pripada obitelji koja je posjedovala kaštel koji se sastojao od kuće s kulom i nalazio se na samoj obali te je služio za obranu samoga mjesta (borga).⁸⁴ Sinovi Cvitana Katića vjerojatno su svi pokopani u crkvi sv. Kate u kojoj je njihov otac imao grob.

⁷⁹ HR-DAZD-31-SZB, S. Damiani, B. III, sv. 3, 121 – 123, 1451. – *Georgius Simunich de Blachiane et duos Jurgieuch ambi de genere Stupich et Cuitan Catich de genere Stupich*.

⁸⁰ Stjepan ANTOLJAK, *Miscellanea*, Državni arhiv Zadar, II-IV, ur. S. Antoljak, (1950-1952), 50 – 51, 28. VII. 1494, *Ser Ziuitan Chatich iudexe del borgo de Nouigradi, el qual scrise miser pre (te)Radovan parochiano de Dolaz in lettera schiaua ecc*; HR-DAZD-31-SZB, P. Dragano, 31. VII. 1483. Iz oporuke svećenika Gostiše, sina pok. Radošija, župnika Poveljane na otoku Pagu, doznajemo da je svećenik Radovan iz Novigrada, kako to kaže svećenik Gostiša koji mu ostavlja svoj ogrtač: *Item reliquit presbitero Radovano de sub Novigrado* (istakla I.A.) *vnium alium gabanum beretini coloris*.

⁸¹ Ivna ANZULOVIĆ, Ukrasno uporabni predmeti na zadarskom području u povijesnim izvorima od 13. do konca 16. stoljeća, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 49, Zagreb-Zadar, 2007., 278, 279.

⁸² HR-DAZD-31-SZB, F. Grisinus, B. II/10, 954. III. 1495. *Ser Paulo Chatich nobilli de Nouigradi*; SZB, G. de Bosco, B. III, sv. 7, 4, 1487. *Ser Paulo Kathici de burgo Nouigradi de genere Stupici*.

⁸³ Ivan KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Acta Croatica, Listine hrvatske (Monumenta historica slavorum meridionalium, povijestni spomenici Južnih Slavenah)*, Knjiga I, Zagreb, 1863., 339, 14. VII. 1527.

⁸⁴ I. ANZULOVIĆ, Ninska plemićka obitelj Pritičevići, 411.



Godine 1517. Jelena Poletilić iz Novigrada opunomoćuje svoje rođake Tomu, Matija i Jurja Pećarića da od Petra Glježevca naplate vraždu zbog ubojstva njezina sina Martina kojeg je ubio Petrov sin Grgur. Kada vražda bude isplaćena, traži da se dade samostanu sv. Kate u Novigradu te da franjevci mole Boga nad tijelom njezina sina, koji je očito pokopan u crkvi sv. Kate. Ovome su bilo nazočni gvardijan samostana sv. Kate fra Ivan iz Korčule, za kojeg se kaže da je veoma star, te ser Luka Blašković i ser Grgat Šprlić, kao i novigradski kastelan Ivan Gradeniko.⁸⁵ Poletilići pripadaju hrvatskom plemstvu, a jedan dio živi i na području Novigradskog distrikta.⁸⁶ Jelenini rođaci Pećarići pripadaju također nižem plemstvu novigradskog distrikta.⁸⁷ Dio Doca u kojem su Pećarići imali zemlju s vremenom se počeo nazivati Pećarići odnosno Pećarevci i iskazivati kao samostalno selo (danas Pećarevac na području Pridrage). Smatramo da se to dogodilo koncem 15. st., naime spomenuti Vukašin Pećarić je iz sela Doca, a njegov sin Stjepan 1498. g., sada pok. Vukašina, je iz sela Pećarića.⁸⁸ Pećarići su u isto vrijeme i stanovnici Novigrada kroz 15. st. kada se spominje *Dominus presbiter Cuitanus Pecharic de burgo Nouigradi* 1486.⁸⁹ Oni se u Novigradu spominju i kroz 16. st. kao npr. 1565. *Ser Tomaso Pechiarich da Nouegradi* ili 1593. Ivan Pećarić pok. Pavla.⁹⁰ Međutim, neki od Pećarića prodaju svoju zemlju i odlaze u Istru, kao 1555. g. Antun i Jakov Pećarić pok. Mateja kada prodaju zemlju Šimunu i Petru Pećariću u selu Pećarovci.⁹¹ Godine 1556. Juraj pok. Tome Pećarića iz Novigrada nalazi se u Kopru.⁹² Ser Luka Blašković pripada starom novigradskom stanovništvu, čije prezime i danas postoji u Novigradu, a zbog titule *ser* kojom je ovdje zabilježen vjerojatno je pripadao također nižem plemstvu ili nekom boljestojećem društvenom sloju.⁹³

⁸⁵ HR-DAZD-31-SZB, Antonius Raymundus, B. jedina, F. I, 24-25, 1517. *Io Jelena Poletilichia faco procur mio Thome Pechiarich con so fradelli coe Thomas e Mathio e Gergorio mei cusini zermani che possono scoder denari della vrasda per mio fiolo Martin, che fo amacato da Gregorio fiol de Piero Glicheuaz e che daga tuto ali Frati del monasteri de Sancta Catherina donde se fe el suo corpo acio frati siano obligati pregar Dio per l' anima soa e de tal danari che se daga vno ducatao .. padre guardiano fra Zuane de Corcolla piu uechio del dito monaster al presente fa* (istakla I. A.)

⁸⁶ Stjepan ANTOLJAK, Izumiranje i nestanak hrvatskog plemstva u okolici Zadra, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 1962., 65, 72, 73, 87, 95, 97, 101.

⁸⁷ HR-DAZD-31-SZB, S. Damiani, B. IIIa, F. IV/3, 111, 2. II. 1451. Vukašin Pećarić iz sela Doca *Vulcassinus Pechiarich de uilla Dolaç* jedan je od plemića novigradskog distrikta koji traže od Mletačke Republike da sačuva njihovo običajno pravo koje je bilo na području novigradske utvrde.

⁸⁸ HR-DAZD-31-SZB, I. Calcina, B. VII, F. XIII/4, 31. V. 1498.

⁸⁹ HR-DAZD-31-SZB, G. de Bosco, B. III, /3, 28. V. 1486.

⁹⁰ HR-DAZD-31-SZB, N. Drasmileus, B. I, F. II/5, 18. X. 1565; HR-DAZD, Matice vjenčanih sv. Stošije, 1593-1604.

⁹¹ HR-DAZD-31-SZB, S. Mazzarellus, B. I, F. I/1, 1. XI. 1555.

⁹² HR-DAZD-31-SZB, P. Bassanus, B. I/II, 23. IV. 1556.

⁹³ Jedna grana Blaškovića prema nadimku dobit će prezime Baraba (Blašković rečeni Baraba), kojih danas ima u Novigradu i Paljuvu.



I Katarina Bolić, udovica Andrije iz Novigrada, 1569. g. traži da je pokopaju u crkvi sv. Katarine u Novigradu u grobnicu njezin starijih. Ona ostavlja fratrima 50 libara svake godine za mnoge male mise za svoju dušu i duše svojih starijih. Također ostavlja Andriji Oplaniću pok. Marka jednu livadu koja se nalazi u području sela Čerinci, ispod šume ovog sela, s tim da Andrija i njegovi nasljednici svake godine daju za njezinu dušu i duše njezinih starijih petnaest malih libara fratrima franjevcima u mjestu Novigradu koji će u crkvi sv. Kate držati mise.⁹⁴ Smatramo da i Bolići pripadaju nižem hrvatskom plemstvu, i to rodu Ramljana jednako kao i Kupčinići. Naime, Bolići se spominju i ranije u Novigradu i Docu gdje su imali zemlju u selu Kupčinići.⁹⁵ Možemo stoga pretpostaviti da već duže vremena imaju grobnicu u crkvi sv. Kate. Godine 1508. spominje se Matija Bolić iz Doca kojemu brat trećoredac franjevac Stjepan ostavlja svu imovinu s tim da mu sve povrati ako se ne zaredi, izađe iz samostana i vrati se kući.⁹⁶

Petar Kršulović pok. Franka piše oporuku 1564. g. i za izvršitelje oporuke postavlja Jakova Blaškovića i Mihu *Lenticouicha* iz Novigrada te traži da ga pokopaju u crkvi sv. Katarine novigradskih fratara (*Item ellegit corpori suo sepulturam in eccllesia Sancte Catharine fratrum de Nouigradi*). Također ostavlja Sv. Sakramentu u zadarskoj katedrali 10 libara i isto toliko kapeli sv. Šime u Zadru i lazaretu u Zadru. Za svoju nasljednicu postavlja Jelenu *Chicerouich*, kćer pok. Staniše.⁹⁷ I prezime Kršulović je staro novigradsko prezime obitelji čije su se zemlje nalazile u Docu, a u Novigradu ih nalazimo

⁹⁴ HR-HAZD-31-SZB, Horatius de Marchettis, B. II, op. br. 40, 13. XII. 1569. – *Cattherina Bolichia relicta quondam Andrea Bolich de Nouigradi -et quando il suo corpo sara separato dall anima uolse et ordono che sia sepolto nella chiesa di santa Cattherina di Nouegradi nella sepoltura di suo maggiori.Che esso Andrea et quelli nelli quali protempo pro uenira esso prolo sia et siano tenuto, et tenuti far celebrare tante messe piccole per reverendi frati di ordine di Santo Francisco nel sopra loco di Nouegradi per l' ammontar de libra quindece di parve all' anno et ogni anno, in perpetuo nella sopradetta chiesa sancta Catherina per l' anima de essa testatrice e di suoi maggiori*. Izvršitelji njezine oporuke su Grgur zvani Grgat Mandić i njegov sin Ivan (Mandići su današnji Urići).

⁹⁵ Šimun Bolić pok. Jurja iz Novigrada zajedno s majkom i bratom posjeduje ždrijeb zemlje u Docu u selu Kupčinići te 1499. g. svoju trećinu ždrijeba uz dozvolu majke i brata prodaje za 20 zlatnih dukata Grguru Šprliću, i to s nastambama, kurijom, vrtom, podvornicom i svim ostalim što pripada tome ždrijebu. HR-DAZD-31-SZB. I. Calcina, B. VII, F. XIII/4, 28. IX. 1499. *Simon condam Georgii Bolich de Nouigradi...prodaje Gregorio Sperlich de Dolaç condam Georgii districtus Nouigradi... tertiam partem vnus sortis... omnium terenorum aratorum vineatorum et laboratoriorum positaorum et existencium in Dolac districtus Nouigradi in vila Chupcinichi que habet pro tercio pro indiuisio cum matre et fratre dicti venditoris*.

⁹⁶ Stjepan GUNJAČA, Repertorium actuum domini Antonii de Zandonatis olim publici et iurati notarii Iadre, *Starine*, JAZU, 42, Zagreb, 1949., 272.

⁹⁷ HR-DAZD-31-SZB, N. Drasmileus, B. IV, oporuka br. 69, 21. II. 1564.



do 19. st., jedna grana ove obitelji prilikom bijega Novigrada na Pag 1646. g. ostala je na Pagu.⁹⁸

U izvorima nalazimo podatke o broju braće, kapitulu, klastru samostana i potrebi popravka samostana, što sve treba uzeti u obzir kod analize građevinskih ostatka u vrtovima uz jugozapadnu stranu crkve, ali i same crkve. Tako krajem 15. st u samostanu sv. Kate pored gvardijana fra Ambroza iz Kotora nalazimo i desetero braće.⁹⁹ Naime, 3. 6. 1495. g. gvardijan samostana fra Ambroz iz Kotora šalje dva fratra, fra Martina Ludovikova i fra Franu Radića, a što je odlučeno na kapitolu koji je bio sazvan u samostanu sv. Kate u Novigradu na mjestu za to uobičajenom, koji trebaju dati punomoć u poslovima ser Ivanu *de Nasissu* zvanom *Scarabellich* i ser Šimunu Radiću, zadarskom građaninu i trgovcu, s obzirom na to da u Novigradu nema javnog bilježnika, kako se navodi. Pored gvardijana fra Ambroza iz Korčule ovdje se spominje još desetero braće koji su se sastali na kapitolu na mjestu zato uobičajenom. Najvjerojatnije je samostan imao dvanaestero braće te spomenutoj desetorici trebamo pribrojiti još ovu dvojicu (fra Martina Ludovikova i fra Franu Radića) koju šalju u Zadar. Broj stanovnika samostana svakako je bio veći s obzirom na to da su u samostanu pored redovnika živjeli i njihovi sluge kao što je to bio Milun Franulov, kućni sluga fratara sv. Kate u Novigradu koji se spominje 1491. g.¹⁰⁰ U izvorima se spominje i klaustar samostana sv. Kate u kojem su se sklapali i bilježili ugovori, tako 2. 10. 1535. svećenik Luka *Sernich*, župnik sela Doca, pred zadarskim plemićem Ivanom de Nassisom, savjetnikom kneza, daje punomoć Dujmu Cedulinu da ga zastupa u poslovima, a što je učinjeno i zabilježeno u klastru samostana sv. Kate u Novigradu, čemu su kao svjedoci prisustvovali svećenik Juraj Grancarić, kapelan kneza, i ser Matej Capić (*Zapich*), zadarski građanin i trgovac.¹⁰¹ Možemo samo pretpostaviti kakvi su poslovi doveli spomenute osobe u Novigrad, a što je iskoristio svećenik Luka *Sernich* kako bi dao

⁹⁸ Roman JELIĆ, Pad Novigrada u turske ruke i bijeg Novigrada na Pag (1646), *Zadarska revija*, 5-6, Zadar, 1989., 540 – 541, 543.

⁹⁹ HR-DAZD-31-SZB, J. F. Raymundus, B. jedina, sv. I, 93-93', 3. VI. 1495. – *Constituit venerabili religiosi domini fra Martinus de Ludouicis et fra Franciscus Radich professi ordinis minorum sancti Francisci de obseruantia: nunc vero pro hoc anno deputate ab obedientia in monasterio Sancte Catherine de Nouigradu asserti mitti electi et deputati a venerabili religioso domino fra Ambroso de Catharo dicti Monasterii Sancte Catherine presenti quardiano.*

¹⁰⁰ HR-DAZD-31-SZB, F. Grisinus, B. II, F. III, 69-71', 20. VI. 1491.

¹⁰¹ HR-DAZD-31-SZB, August Martius, B. jedina, 2. X. 1535. *viro nobili Iadrem domino Ioane de Nassis honesti cancellario magnifici domini comitis personalitis constitutis venerabili domini presbiter Lucas Sernich parochianus ville Dolac districtus Iadre, omnium meliorum... daje punomoć D(ominum) Doimum Cedulinum ibidem presentem. Actum Nouigradus in claustro monasteri fratrum sancti Francisci de obseruantia* (istakla I.A.), *presentibus Dominum presbiterum Georgio Granzaric capellano prefati magnifici domini comitis et ser Matheo Zapic ciue et mercator Iadre.*



punomoć za svoje poslove. Ovo svakako govori o živosti u mjestu i komunikaciji između Novigrada, Doca i Zadra.

Već 1517. g. krovšte crkve sv. Kate je u ruševnom stanju što doznajemo iz oporuke majstora Ivana iz Ankone, topnika u Novigradu, koji je prije toga bio topnik u Šibeniku gdje ima neko potraživanje od kojega, kad mu bude isplaćeno, ostavlja 150 malih libara za popravak samostana i crkve sv. Kate, a čiji vrh prijete da će se srušiti. I u ovoj oporuci se kao gvardijan samostana navodi fra Ivan iz Korčule koji je svjedočio sastavljanju oporuke.¹⁰²

Od konca 15. st. ovaj kraj sve češće je izložen osmanlijskim upadima. Granica između Hrvatskog kraljevstva i onog dijela koji se nalazio pod mletačkom vlasti poklapala se s jugoistočnom granicom novigradskog distrikta, stoga nije čudno što je upravo samostan sv. Kate 1509. g. odabran za sklapanje kondotjerskog ugovora između posljednjeg Karlovića Ivana i Mlečana s kojim se Ivan Karlović obvezao da će štiti mletački posjed u Dalmaciji, a prije svega zadarsko područje, od provale Osmanlija.¹⁰³

S obzirom na to da je samostan bio izvan zidina, smatra se da je početkom Ciparskog rata (1571. – 1573.) napušten, naime u apostolskoj vizitaciji koju je obavio M. Priuli uz pomoć vizitatora Foranea Francisca Grosonija 1603. kaže da je posjetio crkvu sv. Kate, tamo gdje je bio samostan franjevac, jer su u ratu porušeni crkva i samostan.¹⁰⁴ Podatci koje imamo govore da su franjevci bili u ovom samostanu još 1573. Naime, te godine Margarita, kći pok. Stjepana Sinovića iz Novigrada ili Doca i udovica pok. Mateja Geačića iz Novigrada koja je zbog rata izbjegla u Zadar, piše oporuku u kojoj kaže da ako bi se vratila u Novigrad i ako bi se u Docu mogli obrađivati vinogradi, u tom slučaju ostavlja franjevcima sv. Kate u Novigradu svake godine četvrtinu plodina s najboljeg vinograda u Docu, s tim da se fratri mole Bogu za njezinu dušu.¹⁰⁵ I to je zadnji spomen franjevaca u Novigradu u suvremenim izvorima. Franjevci tijekom Ciparskog rata (1571. – 1573.) nisu napustili samostan (možda su privremeno bili smješteni

¹⁰² HR-DAZD-31-SZB, Antonius Raymundus, B. jedina, 25, 11. II. 1517. *Ibique personaliter constitutus magister Ioannes de Anchona stipendiatus Bombardierius in oppido Nouigradi. - deliberato ut aparuit pro anima sua et benefaciendi monasterio et ecclesie sancte Caterine de Nouegrado districtus Iadre ordinus sancti Francisci de obseruantia et in reparationem cacuminis dicte ecclesie ruinam minantis.*

¹⁰³ T. RAUKAR, I. PETRICIOLI, F. ŠVELEC, Š. PERIČIĆ, *Prošlost Zadra*, III, 203.

¹⁰⁴ Amos Rube FILIPI, Ninske crkve u dokumentima iz godine 1579. i 1603., *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 16-17, Zadar, 1969., 574.

¹⁰⁵ HR-DAZD-31-SZB, Š. Budinić, B. III, br. 253, 13. IV. 1573. *Margarita filia q. Stephani Sinouich de Nouigradi siue Dolaz et r. q. Mattei Geacich de Nouigradi- unius possessionum dicte testatrices quo ex meliori petii dictarum uinearum dari debeat pro heredes suos singulis annis quartum fructis dicti melioris petii venerabili sancti Francisci de monasteri sancte Catherine Nouigradus ut orent Deum pro ea.*



unutar zidina), ali ga vjerojatno napuštaju utvrđivanjem granice 1576. g. između mletačke i osmanlijske vlasti, a koja je postavljena oko 2 km jugoistočno od sv. Kate, tj. samog naselja Novigrada, tako da se i crkva sv. Martina u Docu našla na samoj granici.¹⁰⁶ Sinovčići su jedno od starih novigradskih prezimena. Živjeli su u Docu i Novigradu. Njihova kuća u Novigradu u 15. st. nalazila se na obali i pripadala je Jurju Sinovčiću iz Docca.¹⁰⁷ U Docu su imali zemlje u Pećarevcima na položaju Čerinščina, koju je 1474. g. Juraj kupio od Ivana Lopusša Mušetića iz sela Čerinaca, gdje je vjerojatno bio i Margaritin vinograd.¹⁰⁸

Godine 1581. Toma Morosini u relaciji koju je pročitao u senatu nakon povratka s dužnosti kapetana Zadra kaže da se u prošlom ratu (Ciparskom) jedino Novigrad uspio sačuvati, da je od velike važnosti i treba ga čuvati jer je gospodar kanala i straža prema neprijatelju smještenom u Obrovcu. Za franjevački samostan kaže da je srušen jer je izvan mjesta (*borga*), ispred njegovih vrata, što govori o značenju Novigradske utvrde i zidina koje su štitile mjesto i uspjele ga sačuvati, ali ne i samostan. Dalje navodi, vezano uz napuštanje samostana, da nema tko ispovijedati talijanske vojnike jer u mjestu postoji samo župnik koji je Hrvat.¹⁰⁹ To znači da u Novigradu nema više franjevac koji su se u obredu služili latinskim, a župnik Novigrada je očito glagoljaš i ne zna talijanski jezik.

Zaključili smo da su crkva i samostan napušteni nakon povlačenja granice, a samo dvadesetak godina kasnije, kad je papinski vizitator Priuli 1603. g. posjetio Novigrad i crkvu sv. Kate, kaže da je tu bio samostan male braće i da su u prošlom ratu srušeni samostan i crkva. Crkva je ipak u to vrijeme sačuvala zidove jer kaže da je bez krova, u potpunosti je sačuvana samo kapela, tj. svetište koje je presvođeno, dosta je velika i zatvorena drvenom rešetkom, no nema vrata. Ni sakristija nije u potpunosti sačuvana jer kaže da se uz oltar nalaze ostatci nekakve sakristije bez vrata u kojoj su sanduci s kostima i tu se nalaze 12 godina. Nažalost, ne spominje nikakve ostatke samostana, samo kaže da je oko crkve i u crkvi groblje u koje se pokopavaju Novigradani.¹¹⁰

¹⁰⁶ Ivna ANZULOVIĆ, Razgraničenje između mletačke i turske vlasti na zadarskom prostoru 1576. godine, nakon Ciparskoga rata, *Zadarska smotra*, 1-3, Zadar, 1998., 57 – 67.

¹⁰⁷ HR-DAZD-31-SZB, A. Barba, B. II, F. II, sv. E, 51-51', 1497. ...*Georgius Sinofcich de Dolacio*.

¹⁰⁸ HR-DAZD-31-SZB, G. de Bosco, B. II, F. II/1, 7. IV. 1474. *Georgio Sinofcich de uilla Dolaç*.

¹⁰⁹ Grga NOVAK, *Mletačka upustva i izvještaji*, sv. IV, 1527-1590, Zagreb, 1964., 257 – *come doppo che nella pasata guerra fù destrutto il monasterio de frati Zoccolanti, che ui era fuori delle porte di quel borgo, li magnifici Castellani, et soldati Italianai non hanno che li ministri li santissimi sacramenti, non ui si attrouando altri religiosi, che nel borgo un parochiano schiauo, onde si stà in quel loco li anni senza confessarssi con grandissimo pericolo di tante anime...*

¹¹⁰ A. R. FILIPI, Ninske crkve u dokumentima iz godine 1579. i 1603., 574.



PRILOG 1. Isprava splitskog nadbiskupa Andrije Benzona Gvalde (1389. – 1402.), kojom 1394. (31. 10.) daje vremenski oprost grijeha od sto dana svima koji posjete crkvu sv. Katarine u gradu Novigradu koji pripada pod jurisdikciju Ninske biskupije (Arhiv Franjevačkog samostana u Zadru, Pergamene, br. 84)

Nos andreas dei et ap(osto)lice sedis gr(ati)a archiep(iscopu)s Spalaten(sis) et legum doctor. Vniuersis Chr(ist)i fideli(bus) ta(m) clericis q(uam) laycis et ta(m) marib(us) q(uam) femm(ini)is ad quos et quas p(re)sentantes p(er)uenerint seu ip(s)ar(um) noticia salute(m) in o(mn)ium saluatore super cathedra pastoralis cure diuina et ap(osto)lica sedis disponente clem(en)tia constituti et si multis et arduis fidei catolice preg(r)auamur negociis curis excitemur innu(me)ris cogitatio(n)ib(us) plurimus distrahamur. Circa id tu(m) f(a)uentib(us) uotis inte(n)dimus vacamus stancus ac operose studiu(m) sollicitudinis inp(ar)timur ut arduum numinis gloria(m) exaltat(i)o(n)em catolice fidei et p(er)fectum fidelium a(n) i(m)ar(um) p(re)cisus radicitus dissidior(um) ueprib(us) om(nin)o subductis. Nec no(n) ad instantia(m) petic(i)o(n)em et humiles preces magnificorum et pote(n)tu(m) dominoru(m) comitum tome et butkonis corbauie inducti et inclinati ad gloria(m) et laude(m) omnipotentis dei et b(ea)te katherine uirginis et m(arti)ris tenore p(re)sentiu(m) damus (ac) c(on)cedimus indulge(n)tiam et remissio(n)em omnib(us) Chri(sti) fidelib(us) uere penite(n)tib(us) et co(n)fessis qui deuote dieb(us) dominicis et festiuis uisitauerint et iueri(n)t ac ibu(n)t uisitabunt q(uemque?) intrabu(n)t maxi(m)e cu(m) manib(us) aiut(o)rib(us) et helemosinis ecclesiam b(ea)te katherine uirginis et m(arti)ris nouiter constructam et hedificata(m) p(er) sup(ra)dic(t)os dominos comites in diec(esi) nonen(s) sub castro nouigradi centum dieru(m) auctoritate qua fungimur ad remissio(n)em ip(s)or(um) pecc(at)or(um) sperantes et firmam spem tene(n)tes nullo qui p(er) humani g(e)n(er)is redemptor(em) de su(m)mis celorum ad yma mu(n)di descende(n)s morte(m) tande(m) subie(n)s te(m)porale(m) dei filiu(s) yhs. Hrs. (Jesus Christus) ne grege(m) sui p(re)cio sangui(n)is gloriosi redemptum asce(n)surus post resurrectio(n)em ad p(at)rem absq(ue) pastore desereret ip(s)us curam b(ea)to petro ap(osto)lo (*slijedi ne čitljiva riječ* op.a) stabilitati fidei ceteros chr(ist)iani religione confirmaret eoru(m) mentes ad salutis sue op(e)ra accederet deuotio(n)is ardore comissit. Vnde o(mn)es prelati et p(er) c(on)sequens nos eiusde(m) ap(osto)li effecti dispone(n)te d(omi)no. l(ocum) im(m)eriti successores et redemptoris locum in hac prouincia q(uam) q(uam) indigne tenentes circa gregis eiusde(m) custodiam sollicitis excitati uigilijs a(n)imarum salutis iugis cogitatio(n)is inte(n)dere submoue(n)do noxia et agendo p(ro)future debemus et excluso a nob(is) negligenti sompno n(ost)



riq(ue) cordis oculis dilige(n)tia sedula uigilantib(us) animas deo lucrifac(er)e sua nob(is) cooperante gr(aci)a ualeamus ad honore(m) dei et exaltatio(n)e(m) catolice fidei ac salutis a(n)i(m)ar(um) et fidelium i(n)creme(n)tum. Et cu(m) maiori feruore i(n)duce(n)tes om(ne)s chri(sti)culas q(uos) deuocius et arde(n)tius i(n) die ip(s)ius b(ea)te katherine festiuitas ad dicta(m) ecclesiam ibunt. Has aut(em) lit(t)eras ad cautelam fecimus registrari et n(ost)ri pontificalis sigilli impende(n)ti munimine ex certa scientia roborari. Datum et actum i(n) corbauia i(n) domib(us) h(ab)itat(i)onis reuerendi p(at)ris d(omi)ni nicolai episcopi corbauien(sis) apud s(an)c(tu)m iacubu(m) ubi ad p(re)ns mora(m) trahimus sub annis d(omin)i Millesimo trece(n)tesimo nonagesimo quarto. Indic(tione) s(ecund)a et die ultimo octubr(is). Pontificatus s(an)c(t)issimi (*sci(enti)ssimi* (?)) i(n) Chr(ist)o p(at)ris et do(mini) n(ostri) d(omi)ni bonifacii diuina p(ro)uide(n)t(ia) pape noni, anno quinto.

PRIJEVOD:

Mi Andrija, Božjom i Apostolske stolice milošću, nadbiskup splitski i doktor prava, svim Kristovim vjernicima, kako klericima tako i laicima, te kako muškima tako i ženskima, do kojih dođe ova isprava ili njezine odluke (propisi), pozdrav u Spasitelju svih. Postavljeni na katedru pastirske brige po Božjem milosrdnom i Apostolske stolice redosljedu, iako smo opterećeni iznemoglim i mučnim poslovima i brigama katoličke vjere i veoma rastrgani mislima, ipak se priklanjam o žarkim željama i nastojimo se potruditi i predati marljivoj revnosti za uzvišenost božanske slave poradi uzdizanja katoličke vjere i usavršavanju duša vjernika, nakon što je iskorijenjeno i uklonjeno trnje razdora. Isto tako na ustrajno traženje i poniznu zamolbu moćne gospode krbavskih knezova, Tome i Butka, budući skloni slavi i hvali svemogućeg Boga i blažene Katarine, djevice i mučenice, svim Kristovim vjernicima koji ponizno i skrušeno ispovjedeni u nedjelju i svetkovine dođu ili će pohoditi i osobito darežljivom rukom dati milodar u ovoj crkvi svete Katarine, djevice i mučenice, koju su nedavno sklopili i sagradili gore spomenuta gospoda knezovi u Ninskoj biskupiji ispod grada Novigrada (utvrde), ovom ispravom dajemo i podjeljujemo oprost i otpuštenje grijeha u trajanju sto dana, ovlašću koju posjedujemo za otpust istih grijeha, uzdajući se i živeći u čvrstoj nadi u spasenje ljudskog roda koje dolazi po Otkupitelju, koji je pak sišao s nebeske visine i ponizio se do dna svijeta (na zemlji) i na kraju podnio smrt, to jest Isus Krist, Sin Božji, koji je nakon uskrsnuća uzašao na nebo, kako ne bi stado, otkupljeno predragocjenom krvlju Isusa Krista, ostalo bez pastira, brigu za isto povjerio je apostolu Petru, da bi i on preostale



utvrđivao u kršćanskoj vjeri, a njihov um raspalio vatrom pobožnosti za djelo spasenja. Stoga svi prelati, među kojima i mi koji smo po Gospodnjoj odredbi i rasporedu postali apostoli i nedostojni njihovi nasljednici umjesto Otkupitelja u čuvanju istog stada, potaknuti smo da brižno bdijemo i da moramo nastojati oko spasa duša, otklanjajući budnim očima našega srca nemarnu pospanost i opasnosti te djelujemo na korist i da brižnim marom uzmognemo privoditi duše k Bogu, s pomoću njegove milosti, na njegovu čast i rast katoličke vjere, spas duša i povećavanje (broja) vjernika. Sve kršćane veoma žarko potičemo da što pobožnije i revnije dolaze na blagdan blažene Katarine u spomenutu crkvu. Radi jamstva i vjerodostojnosti ovu smo ispravu osnažili našim nadbiskupskim visećim pečatom. Učinjeno i dano u Krbavi na dvoru poštovanog oca gospodina Nikole, krbavskog biskupa, kod (crkve) svetog Jakova, gdje trenutno boravimo, godine Gospodnje tisuću tristo devedeset četvrte, druge indikcije i zadnjeg dana listopada, pete godine pontifikata presvetog oca u Kristu, našega gospodina, Božjom providnošću gospodina pape Bonifacija devetog.



Ivna ANZULOVIĆ

THE CHURCH OF ST. KATE AND THE FRANCISCAN
MONASTERY IN NOVIGRAD
FROM ESTABLISHMENT IN LATE 14TH TO DESTRUCTION IN
LATE 16TH CENTURY

SUMMARY

The church of St. Kate and the Franciscan monastery in Novigrad were erected in a secluded place, in a deep bay to the southeast from the fortress and its suburbia, shielded by walls. Brothers Butko and Toma, dukes of Krbava, built the church and the monastery in 1393/4. They were at that time in possession of Novigrad and its wider area. This was after Queen Mary's liberation from captivity in Novigrad. The monastery had belonged to Bosnian vicarage probably from its establishment to 1467, and later, until its desertion in 1576, it belonged to Dalmatian vicarage. Due to close vicinity of Venetian–Turkish border (approximately 2 km), the Franciscans deserted the monastery demolished during the war, while the church of St. Kate continued to function only as graveyard church for the Novigrad parish.

The paper is to the most part based on the analysis of the original archival material kept at the State Archives in Zadar, the Science Library in Zadar and the Archives of the Franciscan Monastery of St. Francis in Zadar. Since the end of the 14th century, the church of St. Kate and the monastery have often been mentioned in the Zadar notaries' documents, in particular in last wills and testaments of the Zadar and Split (Petračić, *de Chuteis*, Papalić) nobility in Zadar, as well as others. It is presumed that there existed a last will and testament in Zadar, pursuant to which support was to be provided to Bosnian friars of Novigrad, Pašman and Ugljan.

These last wills and testaments offer valuable information regarding the history of the church, the monastery, and the Franciscan friars; as well as an insight into the life of the citizens of Novigrad and its surroundings. They further contain names of the brethren and the guardian of the monastery in Novigrad. At first, friars came from England and Spain, but there were also several local ones among them, e.g. Friar Ivan from Korčula, Friar Ambroz from Korčula, and Friar Ambroz from Kotor. These documents further inform us about individual citizens of Novigrad, who had left legacies to the church and the monastery; several of them were buried there as well, e.g. the families of Katić, Bradić, Blašković, Bolić, Poletilić, Sinovčić, etc.



In last wills and testaments, there are also data on the number of brethren (twelve), the chapter, the cloister where contracts had been concluded, and the necessity for the restoration of the monastery. This offers us information on the exterior and the size of the monastery, which was located along the southwest side of the church, and the remains of which were discovered during archaeological research conducted in 2005.

Keywords: Novigrad; church of St. Kate; Franciscan monastery; Bosnian vicarage; dukes of Krbava; Zadar and Split nobility; population of Novigrad.

